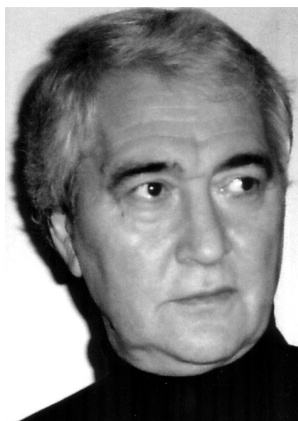

Петар Петровић Његош

ЛУЧА МИКРОКОЗМА

ОБРАДА И ДРАМАТИЗАЦИЈА:
ГОЈКО ШАНТИЋ

Гојко Шантић рођен је у Мостару 1946. год. Дипломирао је глуму на Академији за позориште, филм, радио и телевизију 1967. године у класи Мате Милошевића. Добитник је Академијине награде “Страхиња Петровић” за дипломски испит (Хамлет). Од исте године члан је Југословенског драмског позоришта, где је и данас у статусу првака.

На сценама Југословенског драмског позоришта, Дубровачких летњих игара, Атељеа 212, Народног позоришта, Београдског драмског позоришта, Црногорског народног позоришта и Нишког народног позоришта одиграо је око седамдесет улога. Гостовао је и наступао на сценама Москве, Петрограда, Париза, Берлина, Штутгарта, Гагенауа, Букурешта, Констанце, Софије, Цириха, Берна, Венеције, Трста, Беча, Граца, Сан Себастијана и свих већих градова бивше Југославије. Споменућемо само неке од Шантићевих улога: Отело, Просперо, Фалстаф (Шекспир); Кориолан (Шекспир-Брехт); Ставрогин, Занесењак (Достојевски); Позднишев (Толстој); Сид (Корнеј); Левборг (Ибзен); Есекс (Брукнер); Полиместор (Еурипид); Френки (В. Хенли); Бесингер (Б. Хехт); Владика Данило, Раде Томов (Његош); Вук Исакович (Црњански); Андреј, Гајев (Чехов); Милош Васић, Апис (Д. Ћосић); Добросав, Младен Ђаковић (Б. Нушић); Зарија (М. Новковић); Дробац (Љ. Симовић); Макс (И. Андрић); Ву-

кашин Катунац (С. Ковачевић); Пљакидон (М. Ђукић); Карађорђе (М. Шеварлић); Родољуб (В. Савић); Душан (М. Илић).

Остварио је тридесет улога на телевизији. Најпознатија улога на филму му је Доротеј. На радију снимио близу сто педесет улога. Објавио је велики број текстова из области позоришне уметности у часописима “Одјек”, “Књижевне новине”, “Књижевна реч”, “Лудус”, “Драма”, “Савременик”, “Траг”, “Нова зора”. 1992. године објавио књигу есеја *Двојстиво исцјога* (у издању Позоришног музеја), 1999. године књигу есеја *Тело љуме* (у издању “Драганића”), 2004. године заједно са Добрилом Ненадићем објавио драму *Маџла* (у едицији “Савремена српска драма”), 1979. године објавио Његошеву опроштајну беседу *Ја Раде Томов а* 1992. *Фалсификован дневник* (у едицији “Арс Драматика”). Драматизовао Његошеву *Лучу микрокозма* (праизведба – 1988. године).

Награде и признања Гојка Шантића: Годишње награде Југословенског драмског позоришта добио је 1978., 1979., 1986., 1993., 2000. Годишња награда београдског СИЗ-а за културу 1979., награда за најпоетичнију улогу на филмском фестивалу у Нишу 1981., Годишња награда Београдског фонда за културу 1986., Октобарска награда града Београда 1986., Годишња награда Радио телевизије Београд 1987., Годишња награда Радио Београда 1988., награда “Петар Кочић” за културу говора на српском језику 1993., награда “Златни беочуг” за трајни допринос култури Београда 1993., награда за најбољу мушку улогу на Позоришним сусретима “Јоаким Вујић” 1995., награда “Миливоје Живановић” за најбољег глумца на петим “Глумачким свечаностима Миливоје Живановић” 2000., награда за најбоље одиграну улогу (сегмент) на двадесетим “Бориним позоришним данима” 2000., Вукова награда 2002., награда “Златно перо” за најбоље написан есеј о глумцу 2003.

Петар Петровић Његош

ЛУЧА МИКРОКОЗМА

ЛИЦА:

СВЕМОГУЋИ

САТАНА

АДАМ

ИСКРА

ЊЕГОШ

ПРОЛОГ

*Њеѓошева радна соба. Радни сѝо, књиѓе, билијарски сѝо, микро-
ској. Њеѓош завршава Лучу микрокозма. Гледа кроз ѝрозор. Уну-
ѝрашњи монолоѓ.*

ЊЕГОШ: Кад снијевам глава је мојега ума сав простор. Онда се попнем више од самога себе, онда видим биједност људску. И када си поета, можеш рећи да си свештеник олтара свијетскога. Поета који силом уобразиље изводи из блатне земље клицу небеснога живота, трулину боготвори. Пишем а гледам мрава кроз микроскоп. Тај чудесни инструмент за-служује свакојачо чуђење. Кроз њега људске очи јасније виде природу и човјека. У велико ме усхићење доводе твари великога створитеља који је како у великијем својим дјелима, тако и у овим најситнијим животима своје совршенство показао. И сѝм сам, попут овог мрава, само немирни атом, трунак занешен из некаквог вишег свијета!

*Музика свечано најављује ѝојаву Свемоѓућеѓ. Свемоѓући ѝрилази Њеѓошу и везује му ѝамни ѝовез ѝреко очију. Узима билијарски ишѝай и уз звук билијарских лопѝи ѝовори велики монолоѓ о сѝва-
рању земље.*

ПРВА СЛИКА
СВЕМОГУЋИ СТВАРА ЗЕМЉУ

СВЕМОГУЋИ: Ја сам отац и свјетило правде!
Ја сам један који стварат могу
И који сам свемогућством вјенчан.
Ја сам некад сам по себи био;
Бит' по себи већ ништа не може,
Јер је против закона природе
Која печат мој на лице носи.
Мир ћу груби овај Земља назват,
Биће она водом изобилна,
На њу ће се животни породи,
У ваздуху, води и на сухо
Разасути у свом изобиљу.
Ту ће бити тихијех порода,
А бити ће исто грабљивијех
И отровна гада пузећега.
Смрт ћу извест из мрачне тавнице,

На земљу је пустит међу њима
Одјевену у разне видове,
Нека стравом између њих трчи
Чинећ страшна опустошенија.
Ова ће их тиранства царица,
Немилосно, с ужаснијем видом,
Насилнички, по својему праву,
Ослободит од тешкога јарма,
Те их враћат у живот духовни.
Лаковјерни земаљски сужњеви
Бич ће страшни сумње испитати;
Она ће их свуда спроводити,
Она ће их свуда претјецати.
Лице смртно на земљи човјека
Прилично ће бити ангелскоме,
Јер он опет, ако и забуњен,
Свагда умно остаје створење
И цар земље и ако у ропству.
Човјек воље остаје слободне
К'о сви други бесмртни духови;
Његова ће душевна таблица
С обје стране бити нацртана
С два сасвијем противна закона;
На једну ће закон правде благе
Бит у свете нацртан линије,
На другу ће црњети се закон –
Адски спомен везе са Сатаном.
Моћ ће људи са својега шара
На узано своје поднебије,
Видјет доста мојијех мирова;
Но погубне мраке Сатанине
Њихове ће засљепити очи.
(Музика – вејтар)
Четири сам вјетра разјарио
Те облаке страшне и дебеле
Од прашине и црна хаоса
Из мрачнијех дигао њедара!
Силом сам их својом страховитом
Тад са сваке стране стијеснио
И у тренућ ока лаганого
Шар земаљски тамни направио!

ДРУГА СЛИКА

Њеџош са шамним повезом преко очију. Истийијује разлоге своџа пада на земљу.

ЊЕГОШ: Јел' ми овдје двострука кол'јевка,
 Јел' ми земља творцем одређена
 За наказу какву тајанствену,
 Ал' расадник духовног блаженства?
 Ах, ово је највиша таина
 И духовне најстрашније буре –
 Овога су у гробу кључеви.
 Колико сам и колико пута,
 Дубокијем заузет мислима,
 Матер штедру запитиво смјело:
 Рад чега је творац сатворио?
 Ради л' дјеце своје многобројне,
 Али дјецу за ње удовољства,
 Ал' обоје једно рад другога?
 На сва моја жарка љубопитства
 Смијехом ми одговара њеним.

Музичка најава искре.

ИСКРА: Родитељска премила утјеха,
 То је ниско људско осљељење.

ЊЕГОШ: Колико сам и колико пута
 Свод плаветни неба свештенога,
 Заклињао душом запаљеном,
 Да ми свету открије таину:
 Али га је творац украсио,
 Велику му књигу отворио,
 Да твар слави творца и блаженство,
 Ал' да човјек на листу јој чита
 Ништавило прекомјерно своје?

ИСКРА: Ја сам твоја искра бесамртна,
 Ја једина мраке проницавам
 И допирем на небеска врата!

ЊЕГОШ: Ти чије је име свуда свето
 До границе зрака свијетлијех,
 Што те моја судба занимава?
 Што ти знаке божанствено лице
 Живом бригом за ме изражава?

- ИСКРА: Ти си стручак смртни и нејаки
 За трен смртни само изникао,
 А ја душе твоје помрачене
 Зрака сјајна огња бесмртнога:
 Водићу те к вјечноме огњишту
 Од којег сам и ја излећела!
 Ја сам твоја свијетла идеја!
 Да, искра је свјетлост породила,
 Океан су капље саставиле.
- ЊЕГОШ: Ах, идејо, искро бесамртна,
 Свјетлост твоја осјећа се славна.
 Човјек бачен на бурну брежину,
 Он снијева пресретно блаженство.
 Заштити ме штитом могућијем,
 Скини мени са очију мојих
 Непрозрачну смртности завјесу,
 Тупе моје отргни погледе,
 Уведи их у поља блажена,
 Да опширну видим колијевку
 У којој се вјечност одњихала.
- ИСКРА: Свуд ћу тебе, куд хоћеш, водити!
 Сљедуј за мном величанством неба
 Међу сунца пламтеће свјетове.
(Искра скида Њеѓошу шамни њовез са очију. Уводи га у времјелов)
 Сад тегобни оков физически
 Збаци с себе, ослободи га се!

Свјетло, музика, вештар, вожња

ТРЕЋА СЛИКА

Пређајање, крај вожње, царство мира.

- ЊЕГОШ: Шест небеса коловитних пр'јеђох,
 Шест млијечних прелетих путова!
 Растојање преужасно бјеше –
 Сто пут више Земље од Урана.
 Ах ти, тајно богу тек извјесна –
 Какав ли је састав те машине
 Која креће безбројне минове?

ИСКРА: Од дужности свете не одступам,
Колик' зрака од св'јетлога сунца.
Миријаде лећаху комета
Са наглошћу својом прекомјерном,
На све стране тамо и овамо,
Неке к небу а неке од неба.

ЊЕГОШ: Свјетлошћу ми вид оч'ју поражен,
Не смијем их отворит никако.

Искра оћвара Њеџошу очи.

ИСКРА: Сви свјетови без оч'ју су мрачни.

Бесмртна небесна музика.

ЊЕГОШ: Бесконечно видим овдје царство
Величанства, постојанства мира.
Чујем гласе бесмртне музике
И небесну њену армонију.
Глас њен моју душу забуњену
Божанственим стреца електризмом.

ИСКРА: Сада хитре наслађуј погледе
У предивна створенија божја!

ЊЕГОШ: Зар толико могућега творца
Наша мрачна занимава судба,
Да атома једног мислећега
Он у поља прима миродржна?

ИСКРА: Он жалосну твоју судбу знаде;
Узрок тражиш свога паденија?
Све што блатној земљи принадежи,
То о небу поњатија нема;
Духовни је живот на небес'ма,
Материје у царству гњилости.
Сва ти овде гину поњатија;
Замисао сама себе гони
И губи се у неизвјесности!

ЊЕГОШ: Сном је човјек успаван тешкијем,
У ком види страшна привиђења,
И једва се опред'јелит може
Да му биће у њима не спада.
Он помисли да је неке путе
Од сна овог ослободио се;
Ах, његове пр'јеварне надежде!

ИСКРА: Сад идемо на извор чудеса,
Сад летимо у царство свјетлости,
На валове тихе бесконачне,
Запаљене огњем бесмртнијем!

Његош и Искра улазе у времјелов, возња.

ЧЕТВРТА СЛИКА

Преишање, крај возње, царство свјетлости.

ИСКРА: По простору летећ небесноме
Пристигосмо блаженом жилишту!

ЊЕГОШ: Мјесто оч'ју да два сунца никну
Не би њини свијетли погледи
Величину небесне љепоте
Свеколике могли погледати.

ИСКРА: Вјечности је овдје колијевка;
Овде се је она окрунила
Светом руком великога творца.
Одавде је прва искра сјекла,
У предјеле ноћи ускочила
И свјетлости облик показала.
Овде су се мрске мрачне силе
У комаде грдне раздробиле
И из владе бића избјегале
У жалосно стање хладне смрти.
Одавде се са свјетлошћу прва
Свему бићу насмијала зора;
Одавде ти судба, воља с умом,
У једноме избијају кључу.

ЊЕГОШ: Над високим престоном престола
Миријаде да л' то сјајних сунца
Лију свјетлост у широку сферу?

ИСКРА: То је круна бога истинога,
Са којом је сам себе вјенчао
Над вјечношћу и над временима,
Под којом је завјет учинио
Себи самом на светоме трону,
Да ће правде име светковати.
Овде ми је блажено жилиште,

- Овде ми је слатко вјековање
Свемогућом вољом назначено.
- ЊЕГОШ: Са пажњом сам земаљске мудраце
Запитиво о судби човјека,
О дужности његовој пред богом;
Но њихове различне доказе
Непостојност колеба ужасна.
- ИСКРА: Слатка те је немоћ обузела,
Уморен си силнијем напрегом.
(Музика, шум изворске воде)
Ту ти сједи и воде се напиј
Са бистрога тога источника;
Она ће ти управо открити
Страшну судбу твога паденија!

Њеџош пије воду са извора.

- ЊЕГОШ: Слатка ли је света бистра вода
С источника твога бесмртнога!
Откри мени несретњу судбину,
Ка предмете што за собом видим
У свијетлом лицу огледала.
Музичко и светлосно претапање.

ПЕТА СЛИКА

Свемогући ѿумачи ѿпростор. Осућује саѿану.

- СВЕМОГУЋИ: Ја сам отац и свијетло правде!
Једноме је све покорно мени
У просторе и за просторима;
Да од свете одступим дужности
Царство мрака остало би вјечно.
Бјеше грдно једном мрачно царство
Свуда своју владу раширило,
И његови наказни ликови
Улазаху у поља небесна,
Само што се свештенојзи гори
И мом трону примаћ не смијаху,
Јер их моји пламени погледи
Са ужасом страшнијем дробјаху.

- ЊЕГОШ: Да л' тај удар, први, најсјајнији,
Њихово је раздробило царство?
- СВЕМОГУЋИ: Ове грдне масе несмислене
Покорне су мени вазда биле,
И у своју мрачну колијевку
Од вида ми стрмоглав скакале.
Зажего сам ја пламене буре
У предјеле ноћи и хаоса,
Те ми буде сунца и мирове
Од сна хладна, и превјечитога.
Поб'јеђене мојом круном сјајном
Сакрише се у густе гомиле,
У просторе мртвијех бездана.
- ЊЕГОШ: Сјајно сунце међу бесмртнима!
Мрачне тачке кад нигдје не буде
До предјела нити за предјеле,
Кад сви краји запламте свјетлошћу,
Да л' ћеш општи творче починуту
И свој свети завјет испунити;
Да л' ће мири и простори страшни
Слаткогласном грмјет армонијом?
- СВЕМОГУЋИ: Тад ћу притећ к слаткоме покоју
И бесмртном гледат довољношћу
Срећом своје твари окруњене.
- ЊЕГОШ: Све дивоте неба и небеса
Мирови ли ал' умови били,
Све те дражи смртне и бесмртне –
Што је скупа ово свеколико,
До општега творца поезија?
- СВЕМОГУЋИ: Ја то могу назвати простором.
Он је мени једноме извјестан.
Како име опширног простора
Ти разумјеш, како ли га схваташ?
- ЊЕГОШ: Ево како ја о њему мислим:
Шар небеса престолодржнога
Најсјајниј' је и највећи, зна се –
Средина је он простора свега.
Око њега кола са сунцима,
Свако сунце предводи мирове
Колика си коме одредио,
А мир сваки своју сферу има.

Међу кола мећем растојање;
 Кола даља ближа обузимљу,
 Ка шар већи што обузме мањи;
 Стога коло што је које даље
 Јесте више су више шарова.
 Иза овог те сам исказао,
 Ја допирем до границе мрака,
 Мрака мећем колико свјетлости.
 Ја овако простор разумијем.

СВЕМОГУЋИ: Ко дух један довољно се дижеш
 Ал' простора не знаш значеније.
 Простор мрака и простор свјетлости
 Које умом твојим ти замишљаш,
 Да се цјела ова два простора
 У шар један зрака свијетлијех
 Преобрате и правилно слију,
(Узима кљуко фосфорног канаја)
 И шар овај да се пружи право
 У најтању што мож постић жицу
 Преко равни ужасна простора,
(Закоицрља кљуко које се одмоћа)
 Овај простор што би ова жица
 Са танчином св'јетлом проникнула
 Био би ти само једна точка.
(Показује сами врх канаја)
 Ум је само један без границе,
 Сви су други кратковиди уми.

ЊЕГОШ: Правила су твоја освештана
 Њиховијем премудрим поретком.
 Ал' се, чујем, Сатанина душа
 Облачила у хаљину црну;
 Мир небесни поколебат хоће
 И у вјечну изврћ погибију
 Себе самог и своје пукове?

СВЕМОГУЋИ: Роб глупости горде заборавља
 Да га није моја моћна рука
 На трон горди из ништа попела –
 Божански му престол уздигнула,
 Да он тамо по својојзи ћуди
 Сад саставља нови круг небеса.
 Он је својој погубној намјери
 Све пукове своје обратио,

Адама је на зло превластио
 И легион његов многобројни.
 Мисли са мном владу дијелити,
 Дијелити свемогућство са мном?
 До какве је он дошо глупости
 Да прекине ланац миродржни!
 Не зна да је ланац миродржни
 Свемогуће слово створитеља,
 Које простор пуни мировима,
 А мирове сретним ангелима!
 (Музика најављује бунџовну револуционарну Са-
 ѿанину ѿрироду. Њеџош се враћа извору)
 Славољубни овај војевода
 Пут истине нигда видјет неће,
 Нити среће укусит бесмртне!

ШЕСТА СЛИКА

Саѿана захѿева самодржавности.

- САТАНА: Сатана сам лишен светилишта!
 Твоја душа као моја није
 Благородном гордошћу саздана,
 Па си духом много нижи мене.
- СВЕМОГУЋИ: Обрати се душо изгубљена!
 Какве црте ја видим погубне,
 На твој образ и на све остале?
 Зар се јеси р'јешии доиста
 Испитати гњев праведни творца
 И у вјечну поврћ погибију
 Себе самог и све легионе
 Те су твојој власти потчињени
 И твојојзи круни архангелској?
- САТАНА: Благородно моје намјерење
 Небо чује, а знаће мирови!
 Грка су ми сва блаженства неба
 Док постигнем моје намјерење
 И правило друго бићу дадем.
- СВЕМОГУЋИ: Зар се смијеш врагом злијем назват,
 Оца свога и оца мирова,

Који те је из једног атома
У вјечнога претворио духа
Да уживаш вјечите сладости
У предјеле неба блаженога?

САТАНА: Не познајем име свемогуће
С којијем ми толико грозите!

СВЕМОГУЋИ: Познај име свемогуће што је
И значење твоје према њему.

САТАНА: Рад чега си владаоче горди
Мене од сна будио вјечнога
И дружину моју благородну,
Кад нам круне самодржавија
Ставит ниси на главе мислио?
Волио бих да сам вјечно осто
У сна мирној влади и наручју
Него ће сам на свијет изашо
Да умножим гордост поноситу
Несноснога мога противника!

СВЕМОГУЋИ: Изгнај таму из слијепа ума
И злу завист из пакосне душе!
Пролиј топле сузе покајања,
Опростићу твоје заблудење.

САТАНА: Неће нигда Сатанина душа,
Похвале ти слова изгласати.

СВЕМОГУЋИ: Да л' си чито бића свог узроке
И судбину своју свеколику?

САТАНА: Знај, хитра је Сатанина душа
Мрачну тајну дивно разгледала,
И у њу сам чисто разабрао
Прошлу судбу гордијех небеса,
И како си горди владаоче
Свемогућство себи присвојио
И простором страшним завладао.

СВЕМОГУЋИ: О, зависти преотровне жртво!

САТАНА: Што се горди противниче дичиш
Да си тобож мене сатворио
И свијетле моје легионе:
Тајни случај наш је отац био.

- СВЕМОГУЋИ: Гледај престол оца превјечнога;
Старијег је почетка и конца!
- САТАНА: Заборављаш да смо сви створени
Да правило бићу сачинимо
И гордости метнемо границу,
Да с гордијем владоцем неба
Дијелимо владу и могућство,
Да имамо сви једнака права.
Ти присвоји име свемогуће
Својом вољом, својим согласијем.
Простор цјео у стара времена
Бјеше свјетлим засут шаровима.
Лица таме нигдје било није.
Шар свакоји једне величине,
Са нашијем сваки једнак небом
У свјетлости и у опширности.
На престол је у свакоје небо
Владар био један окруњени.
- СВЕМОГУЋИ: Ти си своје име унизио
Небу грабећ искру божанствену,
У скотско је селећи мртвило!
- САТАНА: Величину првијех небеса
Изненада рок ужасни стиже:
Некаква ти погубна судбина
Усколеба простор и минове
И буре се страшне разгрмјеше.
Час суђени зазвони свјетлости!
У тренуће ока лаганого
Сва божанства с престола падоше,
Сви стрмоглав мири полећеше,
Сви се хуком стравичним скрушише
На жртвеник мрачне владалице.
Гладни бездни отворише уста!
Сви мирови с опширна простора
К погибији вјечној одлећеше.
Један само неповредив оста
По некаквој слијепој судбини
На коме се горди престол виси
Противника мога ужаснога.
Е куд срећа да си и ти тада
У гробницу пануо мирова
И премирне да је ноћи царство
Свуд свјетлости погасило зраку!

СВЕМОГУЋИ: Ах несретњи роде славољубни,
Мене ли се стидиш поштовати,
Мене, што сам океан ваздушни
Насијао сјајним острвима
И везо их светим електризмом
Да погледом један другог држи?

САТАНА: Из хаоса здробљених небеса
Поче мале стварати мирове,
Слабима их пунит житељима,
Како ће ти све покорно бити.
Ал' Сатана открива таину!
На опширне небесне равнине
Иштем владу да подијелимо
И небеса пала подигнемо,
Први закон да природи дамо.

Музика, ѿомејѣња, вејтар.

СВЕМОГУЋИ: Ломном јаком војничке музике
Затутњеше небесне равнине.
(*Свемогући ѡали вајру*)
Бој се ужди међу бесмртнима
У највиши степен свирјепости.

МРАК

СЕДМА СЛИКА

Прејѡајање, вода, Њеѡош и Искра крај извора.

ИСКРА: Сад си мислим сасвим задовољан
Када ти је творац допустио
Да му престол свијетли погледаш,
И љепоте раја свештенога!

ЊЕГОШ: Некакво ме својство дигло тамо,
Некакав ме свети магнет тегли.
Са бистрога овог источника
Видјех царство свих божјих духова.
Но привидне њине творевине
Бјежаху ми од слабога вида
Ко што куле сновиђења бјеже.

- ИСКРА: Човјек орган доста слаби има
 Да изрази своје осјећања;
 Зато знаке различите дава
 Умна осјећања да објелодани.
- ЊЕГОШ: Сљепоћа ме Сатанине душе
 У плачевну тугу сад повргла.
- ИСКРА: Смртник никад разумјет не може
 Сву красоту небеснога рата.
 Опет поглед пут неба усправи
 И трепетом свјет свјетова гледај!
 Прво тјело Адам је човјеку
 Облачио и почео носит.

МУЗИКА, МРАК**ОСМА СЛИКА**

Адам говори Саџани свој сан, колеба се, говори као ојчињен.

- АДАМ: Ја сам Адам непостојног лика,
 Чином млађи Сатанин војвода.
 Не дижите гласа против мене!
- САТАНА: На тебе се Адаме срдимо
 Ја и моји многи првијенци
 Што именом стиднога издајства
 Част помрачи мога легиона!
- АДАМ: Погрјешку сам позно грдно касно.
 Пред свануће лаки сан ме стиже:
 У њем видјех страшно привиђење
 На сатану творца разгњевљена.
 Страшно бјеше мени преступнику
 Свевишњег оца погледати.
 Та је сила и гнијев праведни
 Моју тужну заблуђену душу
 Уплашила и оледенила.
 (Саџани)
 Вјерни небу тада легиони
 Забуњена погнаше те небом
 И сву твоју изгубљену војску
 На границе неба доћераше.
 Угнаше вас у бездан носити
 Сав распаљен смрдљивом стихијом.

(За себе)

На нас силом непобједном удри,
 Потјера нас страшнијем крицима
 Из небесног блаженог жилишта
 У мир груби што га Земљом назва,
 У окове блатне тјелесине,
 У окове тешке и плачевне.
 Све нас листом оковаше јако.
 Бацише нас да ланце носимо,
 Ђе блаженства спомен ишчезава,
 Ђе је мраком сфера узбуњена.
 Ово моје страшно предсказање
 Сад колеба у општем покрету
 Легионе стравична кретања.

(Саџани)

Колебљу се моји легиони
 Ко по равни сазрела житија
 Кад их луди узмете вихори.
 Моја вас је лаковјерност грдна
 Све бацила у очајно стање.
 Не дижите гласа против мене!

САТАНА:

Скупо ће те та погрешка стати.
 Сатану је тешко уставити!
 Ко ће вјетар луди зауздати?
 Ко л' пучини забранит кипјети,
 Ко л' границу жељи назначити?
 Грдни бездни, мрачни и ниједи,
 Сном вјечнијем мртво успавани,
 Данас ће се затрест јеком славе!
 Скупо ће те та погрешка стати!

*Музика најављује небесни рај, ковишлагање вејрова, Адам се по-
 влачи са бојиница.*

ДЕВЕТА СЛИКА

Велики небесни рај.

СВЕМОГУЋИ: На све краје твога мрачног царства
 Биће маса црна и плачевна,
 Састав ноћи и вјечног рађања.
 Дв'је стихије у њем ће ужасне,

Студ и огањ, раздути бурама,
Спровести се страшним олујама.
Полу царства смолним и пламеним,
Полу царства мразним и леденим.

САТАНА: Из нас бију стравични вулкани
Који жедну и мрачну утробу
Пуне гадном смјесом океана!

СВЕМОГУЋИ: Тамо своје мртве и плачевне
Сад стварајте са смрћу фигуре.
Све брегове кипуће пучине
Брдима ћу честим засијати.
Химере ћу тамо и драконе
На велика стада разасути,
Са ужасом нек лете пучином,
Дуг природе страшни да испуне.

САТАНА: Знам ја силу твоју супарнице
А и твоје постојанство страшно,
Ал' се кунем свијетлим оружјем
И мојијем непобједним штитом,
Са храброшћу мојих војевода,
Свим оружјем мога легиона,
Да намјеру испунит хоћемо
Ал сви жртва бити благородна.

СВЕМОГУЋИ: Несретњи би морепловци пређе
На средини бучна океана,
Кад окрену сунцу на рађање,
Тражећ себи у њем спасенија,
Пређе сунце руком докучили
Но ви моћним троном завладали!

САТАНА: Данас ће се одзват слава моја,
Ја јој славну ликоват побједу!

Саїана њали своју ваїру.

СВЕМОГУЋИ: Данас ће ми празновати хори
Удар страшни могуће деснице!

Свемогући њали своју ваїру.

САТАНА: Звече ланци с јарошћу уждени,
Тутњи Таргар из мрачне утробе.

Музика, веїар, гѣрмљавина.

Саїана иґра риїуалну иґру са ваїром.

- СВЕМОГУЋИ: Теразије свети облик правде,
Злом сте својим грдно препунили,
Нагнули их својој погибији!
- САТАНА: Све ужасне примјере храбрости
Казаћемо на попришту бојном!
- СВЕМОГУЋИ: Ко правдине попире законе,
Ко злу вјечном подиже катедру,
Осјетиће удар свемогућег!
(Свемогући узима велику црну мрежу)
Дан нам свјетлост круне показује!
- САТАНА: Ноћ порфире наше тајанствене!
- СВЕМОГУЋИ: Твар нам слаба дјела не постиже!
- САТАНА: Опроштења не иште Сатана!
- СВЕМОГУЋИ: Сад падните по бојноме пољу
Обучени у вјечно црнило!

Свемогући баца мрежу преко Саїане.

Музички удар. Саїана њроїада у бездан.

- САТАНА: Вјечан покој вјечно је блаженство!
- СВЕМОГУЋИ: Заслужена то ти је награда
Што си шћео небом завладати,
Вишњег творца престола лишити!

Победничка музика.

ДЕСЕТА СЛИКА

Преїїаїање, шум изворске воде.

Њеџош и Искра крај извора.

- ИСКРА: Отпадници неба, устрашени,
Пред блаженом побјегоше војском
С криковима страве и хуљења.
- ЊЕГОШ: Је л' несретна војска цара мрака
Мрзак облик страшни задобила?
- ИСКРА: Црна лица, роге и репови,
Многима се расклопила уста
А многим за врат обрнула.
Престрашно је ово позориште
Све ужасе многе надвисило!
Ступ велики мрачни сачинише

Сатанини сапутници грдни
 Од вјечнога свога пропадања
 С краја неба до пропасти Ада.
 Узавреше дреке и крикови
 Од врагова и од чудовишта
 У тјескоби Ада неситога.
 Бич праведни свемогуће руке
 Када угна одметника неба
 У кипећу, пламену пучину,
 Тад заурла Цербер из дубине,
 Да је стадо у своју торину,
 Да затвара врата од Тартара.
 Богомрски цар са својом војском
 У горећи тад потону бездан.
 Свемогући тад земљу постави
 Недалеко од мрачнога Ада
 Рад временог тешког заточења
 Адамова и његова лика.
 Слушај даље свемогућег творца!

Музика, свейло, ѿрејѿаиње.

ЈЕДАНАЕСТА СЛИКА

Адам клечи ѿред Свемогућим, моли оѿрошѿење.

Свемогући исѿуњава Адамово ѿредсказање.

СВЕМОГУЋИ: Ја сам отац и свјетило правде!
 Предсказање Адамово јављам.

АДАМ: С легионом својијем одступих
 Из несрећног боја погубнога
 Са дубоким душе покајањем!

СВЕМОГУЋИ: Шар сам један поставио мали
 Од хаоса и мрачне прашине.
 Стихије ћу на њем поумјерит
 А времену непостојност дати.
 (Адаму)
 Као што сам гордог цара Ада
 Ја лишио блаженог жилишта,
 Тако данас лишавам и тебе
 С бунтовнијем твојим легионом

- Блаженога жилишта спомена,
Да ни једна најмања честица
У душе вам од њег' не остане,
Ка да небо нијесте гледали.
- АДАМ: О, мудрости проста, најсјајнија,
Слабо моје услиши мољење,
Свој праведни гнијев заустави!
Атом уђе у сунчану зраку
То ли неће у немирну душу.
- СВЕМОГУЋИ: Као казну вашег немира
Немирни се сви ваши духови
У окове блатне тјелесине
Један вијек осуђују кратки!
С плачем ћете на земљу падати
С плачем ћете на земљи живити,
Са плачем се у вјачност враћати;
И мучитељ један другом бити,
Сваки себи поособ највећи.
Са првијем твојим покољењем
На земљи ћеш љуто пострадати
Од Сатане губитеља душа.
- АДАМ: Од твога су свијетлога погледа
Уплашене мраке ишчезнуле,
Од твога су хода свештенога
Богохулни срушени олтари!
Сад смо опет небесни синови!
Луч нам жртву у небо уводи,
Луч нам творца освјетљава душу.
Слабо наше услиши мољење!
- СВЕМОГУЋИ: Зли владалац Ада неситога
Довести ће твоје покољење
Да похули на небесну свјетлост,
А да мрачно име обожава.
Кад на Земљи с легионом својим
Осуђено извршиш сужањство,
Кроз долину пренесеш плачевну
Смртни оков тегобнога ропства,
Насљедници од мога закона
Вратиће се у прво блаженство;
Насљедници цара злочестога
У Ад иће вјечнога ридања!

А Земљу ћу, ужаса катедру,
 Позориште богомрско зала,
 У дан судњи, у једном тренутку,
 Сажећ својим свештенијем пламом!

АДАМ: Што прихватих отровнога дара?
 Купат ћу га горкијем сузама,
 Осипат га плачним покајањем,
 Ал' бадава – завјет је нарушен.

Музика, Адам напушта небесне равнине.

ДВАНАЕСТА СЛИКА

Шум изворске воде – Његош и Искра крај извора.

ИСКРА: Исказах ти сва виђења неба
 Која су се на њем' показала.

ЊЕГОШ: Ах како је лице човјечије
 Мрачна глупост обезобразила!
 Судба ми је сад моја позната,
 Мислим, нејма подобне на земљи.
 У времену и бурном жилишту
 Човјеку је срећа непозната:
 Он полети небу као муња,
 Ал' га смртни ланац заустеже!
 Права срећа за ком вјечно трчи
 Он јој не зна мјере ни границе;
 Што се више к врху славе пење,
 То је виши среће непријатељ.

Искра уводи Његоша у времелов.

Музика, вейар, вожња, йовраїџак на земљу.

ИСКРА: Прескачући природну границу,
 Занешени чудествима творца
 Напуштамо небесне равнине!
(Времелов се зауставља на земљи)
 Поново си у круг земни ушо,
 Уску сферу безумног метежа.
 До хладног те земаљскога њедра
 Кроз гомиле проведох громова
 Којима је ваше поднебије
 Вазда тешко и претоварено

ЊЕГОШ: Наша земља, мати милиона,
 Сина једног не мож' вјенчат срећом!

ИСКРА: Ова борба правде и неправде
 Што је небо три дни колебала,
 Биће она са свијем ужасом
 Печатана на душу човјеку
 Да му ропство горчи и колебље.

ЊЕГОШ: Сва му гадна чујем позоришта;
 Ал' на судбу викати не смијем.
 Злоћа, завист и адско наслеђе –
 То и чојка ниже скота ставља.
 Све ме људској вуче колијевци
 Ђе се вјенча глупост са тирјанством!

ИСКРА: Ту ћеш спознат владоаца мрака
 У преварну змију претворена
 Ђе он пуза на зло човјечанства.
 Прва се је крвљу оскврнула
 Безакона рука Кајинова,
 Првога је сунце видијело
 Убојицу Кајина на земљи.
 Родитеља првијех проклетство
 На првога излило се сина.
 Кајинови безбројни потомци
 Злом свакијем земљу испунише!
 И моју је бесамртну душу
 Забољела судба човјекова!
 Сад ободри утучену душу
 Величанством неба разнесену.
 Човјек, изгнат за врата чудества
 Он сам собом чудо сочињава.
 (Искра улази у времјелов)
 Ја ћу слово вољено свјетлости
 Одаслати да избави људе
 И законом свјетле моје правде
 Помрачене освјетли умове.

Искра најуишћа земљу.

 ЕПИЛОГ

*Његошева радна соба. Његош крај њрозора са шамним њовезом
преко очију. Унуџрашњи монолоџ.*

ЊЕГОШ: Задатак је смјешни људска судба,
 Људски живот сновиђење страшно!
 Будалама кад би вјеровали
 Поете су покољење лудо.
 Нашу сферу да ноћ не полази
 Би л' овако лице неба сјало?
 Без остријех зуба ледне зиме
 Би л' топлоте благост познавали?
 Без будала тупога погледа
 Би л' умови могли блистат св'јетли?
 Свемогућство светом тајном шапти
 Само души пламена поете.
 *(Сиргње њовез са очију. Гледа кроз њрозор. Уну-
 џрашњи монолоџ)*
 Наше жизни прољеће је кратко,
 Знојно љето за њиме сљедује,
 Смутна јесен и ледена зима;
 Дан за даном вјенчаје се током,
 Сваки нашом понаособ муком.
 Нема дана који ми желимо,
 Нит' блаженства за којим чезнемо.
 У чојка је један храм подигнут
 Зла обитељ туге и жалости:
 (За радним сџолом. Гледа кроз микроској)
 Сваки смртни на земљи рођени
 Овом мрачном обитељу влада.
 С тачке сваке погледај човјека,
 Како хоћеш суди о човјеку –
 Тајна чојку човјек је највиша!
 Твар је творца човјек изабрана;
 Ако исток сунце св'јетло рађа,
 Ако биће ври у луче сјајне,
 Ако земља привиђење није,
 Душа људска јесте бесамртна.
 Ми смо искра у смртну прашину,
 Ми смо луча тамом обузета.

Музика, мрак.

КРАЈ